

УДК 338.109.7

Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності у зарубіжних країнах

Полятикін С.О.

аспірант кафедри економічного контролю та аудиту
Сумського національного аграрного університету

У статті досліджено актуальні проблеми та проведено аналіз інвестиційної активності розбудови аграрного сектору у зв'язку з наявністю численних інституційних обмежень та адміністративних бар'єрів, а також проведено аналіз основних умов комплексного вивчення визначених проблем у зарубіжних країнах. У країнах з розвинутою ринковою економікою держава у процесі регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності приймає на себе функції регулювання.

Ключові слова: інвестиції, зарубіжні країни, інвестиційна активність, перспективний напрям, економіка, інновація.

Полятыкин С.А. ОСОБЕННОСТИ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

В статье исследованы актуальные проблемы и проведен анализ инвестиционной активности развития аграрного сектора в связи с наличием многочисленных институциональных ограничений и административных барьеров, а также проведен анализ основных условий комплексного изучения определенных проблем в зарубежных странах. В странах с развитой рыночной экономикой государство в процессе регулирования инновационно-инвестиционной деятельности принимает на себя функции регулирования.

Ключевые слова: инвестиции, зарубежные страны, инвестиционная активность, перспективное направление, экономика, инновация.

Polyatykin S.O. SPECIFICS OF INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITY IN FOREIGN COUNTRIES

In the scientific article have investigated the actual problems and made the analysis of investment activity for development of the agricultural sector due with presence of numerous institutional constraints and administrative barriers as well has made analysis of the basic conditions for a complex research the specific problems in foreign countries. In countries with developed market economies, the state takes over regulatory functions in the process of regulating innovation and investment activities.

Keywords: investments, foreign countries, investment activity, perspective direction, economy, innovation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах розвитку економіки в нашій країні у підприємств, що займаються будь-якими видами діяльності, виникає багато різних проблем, зокрема, щодо формування своєї ринкової, цінової та розрахункової політики.

На сучасному етапі розвитку держави бюджетні надходження залежать від результатів діяльності суб'єктів господарювання, а саме від правильності та своєчасності сплати підприємствами податків та обов'язкових платежів до бюджету, а також налагодження системи контролю за правильністю та достовірністю нарахування податків та зборів, їх сплати та ведення податкової звітності на підприємстві (аудит податків та обов'язкових платежів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми податкового регулювання та організації інвестиційної діяльності досліджу-

ються у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем інвестиційної діяльності здійснили вчені-економісти М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, М.Т. Білуха, О.М. Голованов, Л.І. Гомберг, М.В. Кужельний, Л.К. Сук, В.П. Завгородній, В.Ф. Палій, В.В. Сопко, В.Г. Лінник та інші.

Сьогодні ведеться дискусія щодо визначення інвестиційної діяльності як економічної категорії, її класифікації, функціонування та відтворення. Ця дискусія зумовила різні наповнення деяких економічних категорій та понять.

Формулювання цілей статті. Основна мета проведення досліджень полягає в удосконаленні організаційно-економічних та методичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо формування організованого аграрного ринку, підвищення конкурентоспроможності та вдосконалення ціноутво-

рення на продукцію сільськогосподарського виробництва на основі аналізу ситуації в Україні та комплексного вивчення визначених проблем у зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на експортний потенціал вітчизняного аграрного сектору виникає необхідність розгляду означеної проблеми поза межами національного ринку та визначення його міжнародної конкурентоспроможності. Саме тому досить актуальним є аналіз зарубіжних технологій виробництва, витрат та сільськогосподарських цін, що дає можливість визначити ступінь конкурентоспроможності галузі у короткостроковій перспективі. Особливе місце належить аналізу особливостей інноваційно-інвестиційної діяльності зарубіжних країн.

Розрізняють консервативний, поміркований та агресивний типи інноваційно-інвестиційної політики. Консервативна інвестиційна політика спрямована на мінімізацію інвестиційних ризиків. Проводячи таку політику, інвестор не намагається максимізувати розміри поточного доходу від інвестицій чи приріст капіталу. Головною його метою є забезпечення умов збереження вкладень. Формою реалізації такої політики є формування консервативного інвестиційного портфеля, який практично виключає можливість використання фінансових інструментів, ризик за якими перевищує середньоринковий рівень. Поміркована (компромісна) інвестиційна політика передбачає вибір об'єктів інвестування, у яких рівні поточної доходності, темпів зростання капіталу і ризиків наближаються до середньоринкових. Підприємство не намагається максимізувати свої доходи і уникає високоризикових об'єктів інвестування. У процесі реалізації такої політики у сфері цінних паперів та інших фінансових інструментів формується поміркований (компромісний) портфель. Агресивна інвестиційна політика передбачає максимізацію обсягів поточного доходу від вкладень у найкоротші терміни. У здійсненні такої політики мають місце високі інвестиційні ризики. Питанням зростання ринкової вартості підприємства відводиться допоміжна роль.

Інноваційно-інвестиційна політика формується і реалізується у конкретних тактичних напрямках, що являють собою інвестиційну діяльність, яка, на нашу думку, вимагає найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної цілі цієї діяльності.

Сільське господарство в роки економічної кризи характеризувалось найбільшими темпами падіння обсягів виробництва порівняно з іншими галузями народного господарства. Впродовж останніх двох років спостерігається нарощування обсягів виробництва в аграрному секторі, що є наслідком проведених корінних реформувань. Проте навіть тепер у половини сільськогосподарських підприємств виробничі витрати перевищують доходи, що не дає їм змоги оновлювати виробничий капітал, поліпшувати технології та якість продукції. За багатьма ознаками вітчизняний аграрний сектор залишається неконкурентоспроможним, виробництво сільськогосподарської продукції в розрахунку на одного зайнятого в сільському господарстві у кілька разів нижче, ніж у розвинутих країнах тощо. Україна характеризується низьким рівнем споживання білкових харчових продуктів, що не відповідає науково обґрунтованим нормам харчування. Таким чином, криза сільського господарства є проблемою не тільки економічною, а й соціальною [1, с. 12].

Забезпечення ефективної роботи аграрного сектору та його конкурентоспроможності варто вважати визначальною умовою продовольчої безпеки країни, зниження соціальної напруги, стабілізації національної економіки загалом. Для України це також використання порівняльних переваг у ресурсній забезпеченості, зокрема, землею та надлишковими трудовими ресурсами на селі, підвищення здатності протистояти міжнародній конкуренції та поліпшення позицій країни в міжнародному поділі праці.

Вирішення цієї проблеми вимагає докорінного реформування галузі. Саме тому органами влади була прийнята низка законодавчих актів, які сприяють ринковій трансформації сільського господарства [2, с. 16].

Проведені реформування не справили відчутного впливу на підвищення ефективності аграрного сектору, оскільки таку ситуацію не варто вважати наслідком нерозвиненості відносин власності у галузі.

Сільськогосподарське виробництво – це складний і різноманітний механізм, основним завданням якого є виробництво продукції. На її обсяг впливає забезпеченість сільськогосподарських товаровиробників технікою й устаткуванням. Відсутність власних джерел фінансування відновлення основного капіталу, «дорогі» послуги банківських структур, кризовий стан економіки й умови перехідного періоду вимагають вишукування нетрадицій-

них для сільського господарства механізмів відновлення основних виробничих фондів.

Україна має значні порівняльні переваги стосовно інших країн світу щодо розширення потужностей в аграрному секторі та виробництва високоякісної та екологічно безпечної продукції. Для того щоб порівняльні переваги трансформувалися у конкуренті, необхідно вдосконалити форми та джерела інноваційно-інвестиційного забезпечення реалізації перспективних підприємницьких проектів у всіх сферах агропромислового комплексу. Тривалий період у національній економіці спостерігалась низька інвестиційна активність щодо розбудови аграрного сектору у зв'язку з наявністю численних інституційних обмежень та адміністративних бар'єрів [3, с. 25].

У країнах з розвинутою ринковою економікою держава у процесі регулювання інвестиційної діяльності приймає на себе одночасно кілька функцій.

Перша функція – це регулювання (стимулювання чи обмеження) загального обсягу капіталовкладень приватного бізнесу. По суті, це головна макроекономічна функція з управління інвестиційним процесом у розвиненій ринковій економіці, здійснювана через політику позичкового відсотка, грошову, податкову й амортизаційну політики.

Друга функція – це вибіркоче стимулювання капіталовкладень у визначені підприємства, галузі і сфери діяльності через кредитні і податкові пільги, наприклад, за допомогою інвестиційного кредиту.

Третя функція – це пряме адміністративне втручання в інвестиційний процес з метою введення чи виводу певних виробничих потужностей шляхом узгодження планів і дій найкрупніших корпорацій.

У Японії, наприклад, коли, на думку урядових інстанцій, виникає така потреба, певна галузь у законодавчому порядку переводиться на режим, що дозволяє адміністративну координацію капіталовкладень на певний строк. Після закінчення цього терміну режим переглядається чи скасовується.

Роль держави у прийнятті інвестиційних рішень у США істотно відрізняється від японської чи навіть західноєвропейської практики. Чисто адміністративні рішення приймалися тут у цій галузі лише в роки першої і другої світових війн чи у сфері військових інвестицій у роки холодної війни.

Американська господарська практика в галузі регулювання і управління інвестиціями більше орієнтована на реалізацію принципів

економічної волі й економічного лібералізму, ніж на серйозне пряме втручання в економічний процес, що традиційно розглядається як неприпустиме обмеження. Тому роль держави у прийнятті інвестиційних рішень у США також традиційно пов'язується з розробленням і здійсненням державних інвестиційних програм, здійснюваних урядовими агентствами чи державними корпораціями (в галузі оборони, космосу, пошуку нових джерел енергії, будівництва об'єктів матеріальної інфраструктури (автострад, доріг, мостів, очисних споруджень), а також для виконання великих регіональних інвестиційних програм).

Загальне ж регулювання масштабів і напрямів інвестиційного процесу традиційно здійснюється в США методами макроекономічного регулювання.

Якщо в країнах Західної Європи інвестиційна діяльність у післявоєнні роки характеризувалася високим рівнем макроекономічного і чисто адміністративного урядового втручання в інвестиційний процес, що було характерно для Франції, Італії, Іспанії, скандинавських країн і навіть Великобританії (особливо в 50–60-ті рр.), то до початку 80-х рр. роль держави в регулюванні інвестиційної політики тут дуже змінилася. Франція і Великобританія провели широку денационалізацію державної власності, тому що виявилися істотні слабкості прямого державного управління галузями, що особливо виявилось в умовах енергетичної кризи початку 70-х рр. і загострення конкурентної боротьби. Політика денационалізації дістала назву дерегулювання і торкнулася більшості країн із розвинутою ринковою економікою.

У зв'язку з цим у Великобританії з другої половини 70-х рр. відбулося значне згортання втручання держави в інвестиційні процеси. Мета – стимулювати рух капіталів, праці і товарів на ринку, можливості розширення ресурсної бази, посилення капіталонакопичення за рахунок зниження податків на прибуток і доходи фізичних осіб, активізація позичкового капіталу у сфері капіталонакопичення, у тому числі шляхом розвитку мережі додаткових кредитно-фінансових установ, вторинного і третинного ринків цінних паперів.

У Німеччині у ті ж роки також відбулося значне скорочення державного впливу на господарські процеси, зокрема, шляхом стимулювання інвестиційної активності підприємницького сектору через податкові і кредитні пільги. Частка державних інвестицій у загальному обсязі капітальних вкла-

день була скорочена до 25% (вкладення в енергетику, комунальне господарство, транспорт, охорону здоров'я). На початку 90-х рр. частка адміністративно прийнятих інвестиційних рішень оцінюється у Німеччині всього на рівні 12% від загального обсягу капіталовкладень [4, с. 39].

Важливе значення у регулюванні й управлінні інвестиційною діяльністю в розвинених країнах мають податкова й амортизаційна політика, податкові пільги, зокрема так званий інвестиційний кредит.

Політика оподаткування прибутку, амортизаційна політика і різні форми податкового кредиту і субсидій, а також політика оподаткування доходів фізичних осіб у розвиненій ринковій економіці – найголовніші методи регулювання капіталовкладень і капіталонакопичення, особливо в періоди депресій і криз. У перші післявоєнні роки переходу від адміністративних до непрямих способів регулювання інвестиційної діяльності, коли темпи економічного росту і нагромадження були відносно високими і, щоб уникнути інфляції, було потрібне гальмування економічних процесів, стратегія і тактика інвестиційної політики розвинених капіталістичних держав полягала у введенні більш високих рівнів оподаткування за значних (дуже диференційованих і цілеспрямованих) пільг різним категоріям платників податків.

Початок перетворенню інвестиційної діяльності в 60-х рр. було покладено розвитком нових принципів амортизаційної політики, що полягають у прискоренні списання вартості основного капіталу. Це привело до зменшення основних термінів списання до 3–7 років по активній і до 15–20 років по пасивній частинах фондів за нормативів фізичного зносу, вищих у 2–5 разів. Все це сприяло зменшенню податкового тиску на підприємства (в частині податку на прибуток).

Подальше стимулювання капіталонакопичення і розвитку процесів інвестиційної діяльності, що особливо проявилось останніми роками, пов'язано із прямим зниженням податків і різних форм податкових кредитів і субсидій. До початку 90-х рр. у країнах з розвиненою ринковою економікою ставки оподаткування зменшені за податками на прибуток до 32–35% проти тих, що були раніше (40–50%), і до 15–50% – за податками на фізичних осіб за колишніми ставками до 80%. Для малого бізнесу стали використовуватися ставки податку на прибуток у межах 15–35% залежно від розміру валового прибутку.

Основні податкові пільги, що стимулюють інвестиційний процес у розвинених країнах, характеризуються так:

– податковий кредит – частина вартості нового обладнання відраховується з податку на прибуток при його придбанні з наступною повною компенсацією відрахування протягом терміну служби цього устаткування;

– податкові знижки – відрахування з податку на прибуток із подальшим зменшенням суми амортизації, що відноситься на витрати протягом терміну служби активів, які перебувають на контролі у податкових органах;

– податкові субсидії – прямі відрахування з податкових виплат чи податкової бази з подальшим звичайним списанням вартості устаткування.

Підтвердженням є інвестиційний податковий кредит у США, що існував у 60–70-ті рр. (7–10% вартості нового обладнання); податкові субсидії у Великобританії, за якими дозволялося зменшувати прибуток шляхом відрахування 20% вартості нового обладнання з величини валового доходу.

Форми податкових інвестиційних пільг у розвинених країнах погоджуються з конкретними економічними умовами і завданнями промислової політики цих країн. Варто підкреслити, що ці пільги можуть сильно розрізнятися щодо специфіки місцевих умов. Вони визначають необхідність вишукування коштів для розвитку інфраструктури, здійснення програм розвитку, особливо депресивних районів, створення робочих місць, розвитку освіти, охорони здоров'я, залучення, чи навпаки, розосередження капіталу тощо. До основних пільг такого роду варто також віднести звільнення від податків (федеральних чи місцевих) на термін до 10 років для фірм, зареєстрованих у депресивних районах чи зі складними природно-кліматичними умовами, що характерно для півночі Канади. Інвестиційну політику розвинених країн останніми роками визначали також пошуки і реалізація нових ринкових структурних і технологічних перетворень для задоволення нових суспільних потреб [4, с. 42].

Сьогодні визначаються основні економічні і структурні напрями вдосконалення економіки розвинених країн на базі сучасного науково-технічного прогресу. Вони полягають у пріоритетності споживання, розвитку наукомістких і високотехнологічних виробництв і сфери обслуговування, пов'язаної як зі споживанням, так і з виробництвом. Особливість капіталонакопичення в поточному періоді для

країн із розвинутою ринковою економікою в структурному плані полягає у відносному скороченні капітальних вкладень у матеріальне виробництво і відносному збільшенні їх у сфері послуг. Це сприяє процесу зниження питомих потреб у капіталі на одиницю продукції економіки загалом.

Закордонний досвід є важливим джерелом інформації про впровадження змін у податкову систему України. Але до нього необхідно ставитися обережно, з огляду на національні особливості економіки і сформовану економічну ситуацію.

Висновки з цього дослідження. В умовах обмеженості фінансових ресурсів в Україні для потреб інвестування потрібна узгоджена державна і регіональна політика щодо їх мобілізації. Це є пріоритетним напрямом державного регулювання інвестиційних про-

цесів. Ефективність інвестиційних процесів необхідно аналізувати, виходячи з інтересів окремих учасників інвестиційної діяльності. Інвестиційна привабливість додатково характеризується такими показниками, як вигідне географічне положення, сприятлива екологічна ситуація та безпека вкладення капіталу.

На нашу думку, перш ніж вирішувати питання про можливості нормалізації, вдосконалення і регулювання інноваційно-інвестиційного процесу в Україні, необхідно сформулювати і проаналізувати основні складники податкового навантаження на підприємства, особливо сільськогосподарського напрямку, і виділити ті, зміна яких в остаточному підсумку могла би стати основою стимулювання інвестиційних процесів в Україні, що повинно сприяти покращенню та розвитку економіки нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутко М. Проблеми реалізації інноваційної моделі розвитку економіки на регіональному рівні // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 11–15.
2. Махмудов О. Інвестиційна політика виходу з депресії // Економіка України. – 2008. – № 5. – С. 37–44.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року за № 2755-VI зі змінами та доповненнями // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Хвесик Ю.М. Інвестиційне забезпечення аграрної сфери сільських депресивних територій: інституціональні передумови та напрями удосконалення: Монографія. – К. : Вид-во Кондор, 2011. – 400 с.